Toelichting Investeringsplan 2027-2030

Bestuur en ondersteuning

1 Investeringen huisvesting WXL
Voor huisvesting noodzakelijk gerelateerde investeringen.

2 Herkenningshardware balies burgerzaken
In 2028 verloopt het huidige contract voor de apparatuur die zorgt voor gezichtsherkenning en het scannen van documenten op de balies en spreekkamers. Dit is tegelijk met het eind van de technische levensduur van deze apparatuur. Het aangevraagde krediet is nodig voor implementatie en aanschaf van nieuwe apparatuur en bedraagt € 101.600.

3 Investeringen ICT-plan
De investeringen ten behoeve van ICT zijn gebaseerd op het ICT-plan 2027 tot en met 2030 en bedragen voor deze periode in totaal € 13,2 miljoen. De investeringen worden gedekt vanuit de reserve ICT.

4 Herijking werkplekconcept stadskantoor
In het investeringsplan van 2026 is verwezen naar het onderzoek naar de herijking van het werkplekconcept van het stadskantoor. De belangrijkste redenen voor dit onderzoek waren het fors hogere aantal personeelsleden, de resultaten vanuit het medewerker belevingsonderzoek en het op een andere wijze (samen)werken sinds COVID. Het onderzoek heeft tot een aantal adviezen geleid voor de optimalisatie van onze gebouwinrichting en de doorontwikkeling van het werkplekconcept van het stadskantoor.

Tegelijkertijd treffen we op dit moment voorbereidingen voor de renovatie van het stadskantoor. Het project omvat onder meer de vervanging van het plafond, de verlichting en de brandwerende voorzieningen. Om efficiencyvoordelen te realiseren willen we de renovatiewerkzaamheden combineren met de herijking van het werkplekconcept. Dit heeft betrekking op onder andere bouwkundige aanpassingen, aanpassingen aan installaties en een vernieuwde inrichting. Met deze investering kan het stadskantoor efficiënter en toekomstbestendig worden benut.

De kosten voor de renovatie en de herijking van het werkplekconcept worden geraamd op € 4,35 miljoen. Hiervan wordt € 2,8 miljoen gedekt uit de onderhoudsvoorziening van het stadskantoor. Voor de herijking van werkplekconcept geldt een investeringsaanvraag van € 1,55 miljoen.

5 Aanpassingen Servicepunt burgerplaza stadskantoor
Eind 2025 is een groot aantal balie werkplekken in de burgerplaza vernieuwd vanwege noodzakelijke aanpassingen voor privacy, veiligheid, toegankelijkheid en arbo eisen. Het Servicepunt (balie 1 en 2) is toen niet meegenomen om de dienstverlening tijdens de werkzaamheden door te laten gaan. Om het bestaande dienstverleningsconcept en gastvrij ontvangst ook aan het servicepunt uit te stralen, om privacy, veiligheid en toegankelijkheid van zowel inwoners als medewerkers te waarborgen, én vanwege noodzakelijk vervanging vanwege langdurig intensief gebruik hebben de balies het eind van hun technische levensduur bereikt en moeten deze balies in 2028 vernieuwd worden. De kosten hiervoor worden geraamd op € 60.000.

6 Verbouwing bodekamer stadhuis
De bodekamer op het stadhuis dient geactualiseerd te worden. Dit in verband met veiligheid, uitstraling (gastvrijheid) en werkbaarheid (functionaliteit). De kosten voor de totale renovatie worden geraamd op € 75.000. Hiervan heeft een bedrag van € 20.000 betrekking op vervanging van meubilair; deze kosten worden gedekt uit de reserve inventaris. Voor de bouwkundige aanpassingen geldt een investeringsaanvraag van € 55.000.

7 Geo-Informatie: innovatieve investeringen
De technische ontwikkelingen in het meten en landmeetkundig verwerken van gegevens en de ontwikkelingen op het gebied van de Geografische Informatie Systemen (GIS) gaan dusdanig hard dat jaarlijks ruimte wordt gevraagd voor innovatieve investeringen. Voorbeelden van deze ontwikkelingen

zijn draagbare pencomputers voor het meten, elektronische dieptemeting en reflectorloze achymeters. De kapitaallasten van deze investeringen worden opgevangen in de exploitatie van de afdeling SIM SO-SB.

8 Aanpassing panden (bulk)
Via het investeringsplan wordt een structureel bulkkrediet voor aanpassing panden aangevraagd, bedoeld voor rendabele investeringen van de panden van Maatschappelijk Vastgoed. Het doet zich vaak voor dat rendabele investeringen moeten worden gedaan in verband met wijzigingen op korte termijn in het gebruik van het pand.

Veiligheid

9 Vervanging elektrische voertuigen THOR
De 4 elektrische voertuigen die bureau THOR in 2024 heeft aangeschaft en in gebruik heeft genomen ten behoeve van inzet voor integrale toezicht en handhaving openbare ruimte, zijn in 2029 aan vervanging toe. De afschrijvingstermijn van deze voertuigen is 5 jaar.

10 Vervanging elektrische bus THOR
De elektrische bus die in 2023 is aangeschaft voor toezicht en handhaving openbare ruimte, eveneens met een afschrijvingstermijn van 5 jaar, is in 2028 aan vervanging toe.

11 Vervanging all terrain auto waterhandhaving
Voor het uitvoeren van de waterhandhaving is een all terrain auto nodig. De vervanging van de huidige auto moet op de planning komen voor 2028. De kosten van zo'n auto zijn 100.000 euro inclusief opbouw en striping.

12 Vervanging auto afvalhandhaving
Voor afvalhandhaving wordt momenteel gereden met een tweedehandsauto. Naar verwachting kan hiermee doorgereden worden tot 2030. Een nieuwe auto kost 100.000 euro inclusief opbouw, zwaailicht, striping, etc.

13 Vervanging patrol bikes handhaving
In 2030 zullen de 14 patrol bikes en 2 elektrische patrol bikes voor de handhavers openbare ruimte moeten worden vervangen.

14 Vervanging bus Samen voor Veilig
De bus voor transport van fietsen van het team Samen voor Veilig is in 2030 aan vervanging toe. Een elektrische bus die geschikt is voor transport van fietsen kost 100.000.

15 Vervanging scooters Samen voor Veilig
Voor de vervanging van 2 scooters voor Samen voor Veilig is 10.000 nodig in 2030

16 Vervanging motoren verkeershandhaving
De 2 motoren die in 2025 zijn aangeschaft, zullen in 2030 aan vervanging toe zijn.

Verkeer, vervoer en waterstaat

17 Versterken fietsnetwerk (MIRT A2)
Het versterken van het HOV-netwerk is onderdeel van totale NOVEX programma. Het gaat hier om het creëren van snelle OV-verbindingen tussen het HOV-netwerk enerzijds en grote werklocaties en buitenwijken anderzijds (sneldiensten met minimale stops).

18 Verkeersregelinstallaties (VRI's)
Op basis van de beschikbare middelen kunnen er jaarlijks een aantal VRI's worden vervangen. Op dit

moment zijn er circa 65 installaties in beheer en eigendom van de gemeente. Per jaar wordt bezien welke installaties aan vervanging toe zijn; dit kan per jaar verschillen aangezien gebreken onverwacht kunnen optreden. Gemiddeld worden er twee installaties per jaar vernieuwd met als uitgangspunt de iVRI (intelligente verkeersregelinstallaties).

19 Verkeersmanagement
Met verkeersmanagement kunnen we via data en verkeerssystemen het verkeer beter over de beschikbare infrastructuur verdelen en geleiden. Voor de komende jaren blijven we investeren in het op orde krijgen van bestaande (mobiliteits)databronnen en uitbreiden van naar nieuwe databronnen ten behoeve van multimodale monitoring en sturing van het mobiliteitssysteem. Vanuit het netwerk gecoördineerd verkeersmanagement A2 doen we ervaringen op voor het slimmer sturen van het verkeer over het stedelijke en regionale wegennet. Hieruit komen voorstellen voor aanpassingen aan locaties met bijvoorbeeld verkeerslichten voor een betere stedelijke doorstroming.

20 Verkeersmaatregelen
Veelal komen op basis van de praktijk wensen tot verbetering van verkeerssituaties en het parkeren naar voren, die niet expliciet zijn voorzien in het investeringsplan. Vaak gaat het om voor bewoners en wijkraden gevoelige zaken die om een (snelle) oplossing vragen. Te denken valt aan verkeersmaatregelen vanuit het wijkgericht werken en de aanleg van diverse parkeervoorzieningen. Dit kunnen maatregelen zijn vanuit verkeersveiligheid en maatregelen gericht op het bevorderen van de doorstroming, fietsgebruik of lopen. Maar ook maatregelen die horen bij de uitrol van de wegencategorisering, passend bij de motie 30km tenzij.

21 Maatregelen openbare ruimte binnenstad
Het betreft hier projecten in de binnenstad die meeliften met andere initiatieven. Het budget zal aangewend worden voor een bijdrage aan projecten die vanuit groot onderhoud op het schema van de afdeling Beheer & Programmering voorkomen en waarvoor middelen nodig zijn die boven het normale onderhoud uitstijgen Het budget wordt aangewend voor projecten in de openbare ruimte van de brede binnenstad, tevens voor kleine openbare ruimte projecten uit het planteam Erfgoed en het Zuid Willemspark.

22 Kleine inrichtingsprojecten openbare ruimte
De post wordt aangewend voor een uiteenlopend aantal kleinschalige projecten, die niet afzonderlijk zijn voorzien in het investeringsplan. Vaak gaat het om voor bewoners gevoelige zaken.

23 Herinrichting Parallelweg en Magistratenlaan
Herinrichting van de Parallelweg en Magistratenlaan is onderdeel van het totale NOVEX programma. Met de herinrichting van de Magistratenlaan wordt meer ruimte gemaakt voor doorstroming (voor actieve mobiliteitsvormen) van het langzaam verkeer in combinatie met vergroening en meer verblijfskwaliteit. De route over de parallelweg is een belangrijke verbinding van het station met de nieuwe gebiedsontwikkelingen in de noordelijke spoorzone. Met de herinrichting van de Parallelweg ligt de nadruk op voetgangers, fietsers, vergroening en verblijfskwaliteit.
De totale investering voor het project Herinrichting Parallelweg en Magistratenlaan bedraagt € 3 miljoen, waarvan de raad eerder € 1 miljoen beschikbaar heeft gesteld uit middelen Aanpak Mobiliteit Brede Binnenstad (€ 1 miljoen). Via het IP 2027 wordt de investering met € 2 miljoen opgehoogd, door dekking uit bestaande investering bereikbare stad (€ 625.000), lopende grondexploitatie IKDB (€ 625.000) en bijdrage uit NOVEX-middelen (€ 750.000).

24 Fietsplan
Het fietsnetwerk van de gemeente is sterk in ontwikkeling. We zien een steeds groter aantal fietsers, die ook vragen om een opwaardering van het netwerk. Dit hebben we vastgelegd in het Fietsnetwerk 3.0. Dit rollen we in de komende jaren uit in onze gemeente. We stimuleren zo de ontwikkeling van het fietsgebruik, aangezien de fiets als actieve en gezonde modaliteit goed past bij onze gemeente,

binnen Actieplan Duurzame Mobiliteit en het STOMP-principe (mobiliteitsvisie). De afgelopen jaren zijn er belangrijke stappen gezet met de ontwikkeling van snelfietsroutes. Langs deze lijn wordt er de komende jaren verder gewerkt, door nieuwe routes te realiseren en bestaande routes te verbeteren. In afstemming met het reguliere onderhoud stellen we een meerjarige planning op voor verbetering van fietsroutes. Zo combineren we werkzaamheden efficiënt en wordt overlast beperkt. Hiermee geven we invulling aan de bestuurlijke ambitie om het fietsnetwerk structureel te versterken. Daarnaast wordt via het NOVEX-programma geïnvesteerd in de fietsstructuur in en rondom de Spoorzone. Zo wordt bijgedragen aan de bereikbaarheid en de ruimtelijke ontwikkeling van het gebied. Onderdeel van deze investeringspost zijn ook de investeringen in het kader van het NOVEX programma waar geïnvesteerd wordt in de fietsstructuur in en rondom de Spoorzone.

25 Aanpak onveilige infrastructuur

Het verkeersveiligheidsplan is in 2021 vastgesteld. Hoewel het goed gaat met de verkeersveiligheid in onze gemeente, vinden nog steeds ongevallen plaats op gemeentelijke wegen. Ons beleid is gebaseerd op de volgende werklijnen:

- Infrastructuur: op basis van de risicoanalyse pakken we jaarlijks een aantal locaties aan. Daarbij stemmen we onze aanpak af op planningen van beheer en onderhoud om de beschikbare middelen zo effectief mogelijk in te zetten.
- Educatie en gedrag: dit is een continu proces waarbij we met projecten en programma's stimuleren bij met name scholen en sportverenigingen en waarbij onze focus ligt op fietsveiligheid.
- Handhaving en samenwerking: in samenwerking met politie en OM stemmen we handhavingsacties af. Daarnaast hebben we contact via wijkraden en bewonersgroepen om verkeersonveiligheid te signaleren en middels campagnes of andere maatregelen aan te pakken.
- Technologie: we gaan door met het stimuleren van initiatieven en innovatie op technologisch gebied om verkeersveiligheid te stimuleren.

26 Kruising Orthenseweg-Vogelstraat-Citadellaan

Citadelpoort wordt, zoals vastgesteld in het Gebiedspaspoort Citadelpoort, de toegang tot de Brede Binnenstad vanuit het noorden. Daarmee vormt het een overgang van sfeer die zich ook uit in de verkeersstructuur. De verkeersdrukte door gemotoriseerd verkeer in het gebied neemt af door de keuze voor inprikkers naar de binnenstad (Citadellaan en Orthenseweg/Brugstraat), waardoor doorgaand verkeer hier niet meer rijdt. Daarnaast komt er meer ruimte voor fiets en lopen en wordt het gebied meer ingericht voor verblijven en ontmoeten. Middels een nieuwe rotonde (Vogelstraat, Orthenseweg, Citadellaan) krijgt het verkeer een duidelijk keuzemoment welke inprikker het in wil rijden. Daarnaast is het ook een splitsingspunt van doorfietsroutes (Zaltbommel en Oss). Ook blijft de rotonde een belangrijk punt voor de ontsluiting van het veiligheidsplein. De voorbereiding is in 2026 en de uitvoering is daarna voorzien, na de realisatie van de Diezebrug en het realiseren van de knips in de binnenstadsring. De hele investering van € 3.628.800 (via het IP 2026 € 403.200 in 2026 en via het IP 2027 in 2027 € 3.225.600) wordt uit de reserve Grote Werken gedekt.

27 Openbare verlichting; vervanging armaturen

Het beleidsplan openbare verlichting 2012-2016 wordt gecontinueerd. Waarbij de vervanging van armaturen en lichtmasten voor steeds duurzamere exemplaren wordt doorgezet tot en met 2030. Dekking van de kapitaallasten vindt plaats binnen reguliere middelen.

28 Openbare verlichting; vervanging lichtmasten

Het beleidsplan openbare verlichting 2012-2016 wordt gecontinueerd. Waarbij de vervanging van armaturen en lichtmasten voor steeds duurzamere exemplaren wordt doorgezet tot en met 2030. Dekking van de kapitaallasten vindt plaats binnen reguliere middelen.

29 Vervanging auto's
Het betreft routinematige vervangingsinvesteringen van auto's en machines ten behoeve van beheer van de openbare ruimte waarmee in de exploitatie rekening is gehouden.

30 Vervanging winterdienst
Het betreft routinematige vervangingsinvesteringen van materieel waarmee in de exploitatie van de winterdienst rekening is gehouden.

31 Projecten vitaliseringsplan
Onder de noemer van "vitalisering" wordt de veroudering van de openbare ruimte structureel aangepakt. De aanpak gaat uit van een integrale werkwijze. Het betreft het technisch, functioneel of kwalitatief vernieuwen van de openbare ruimte door zo nodig wijzigen van de inrichting en waar nodig toepassen van nieuwe materialen.

32 Elektrificeren wagenpark B&P
Het wagenpark van Beheer en Programmering moet om te voldoen aan de milieunormen verder worden geëlektrificeerd. De meerkosten van dit deel van de electrificatie worden opgevangen binnen de areaaluitbreiding van het beheer van de openbare ruimte.

33 Indexering Sluis 0
Door gebruik te maken van de wachtkamerregeling kan Sluis 0 alsnog worden gerealiseerd. Het prijspeil voor de uitvoering moet echter wel worden aangepast. Het aanvullende bedrag is nog om het beschikbaar gestelde budget door de raad te indexeren naar het huidige prijspeil.

34 Vervanging auto's en elektrificering wagenpark B&P
In 2029 worden in totaliteit 22 voertuigen vervangen. De meerkosten voor elektrificeren van deze voertuigen ten opzichte van fossiele brandstof bedraagt € 1,1 miljoen. Deze aanvullende investering hangt direct samen met het zero emissiezone beleid. Een beperkt deel van de investering zal worden aangewend ten behoeve van elektrische aanpassingen op de werven.

Algemene toelichting investeringen Stadstoezicht
Uitgangspunt voor de investeringen in het parkeren zijn de door de raad vastgestelde definities met betrekking tot basisvoorzieningen. De opgevoerde voorstellen betreffen noodzakelijke investeringen voor de organisatie van het parkeren. Deze worden gedekt binnen de exploitatie parkeren.

35 Vervanging scanauto handhaving e-parkeren
De scanauto wordt veelvuldig ingezet en heeft daardoor een geschatte levensduur van 3 jaar en zal in 2027 aan vervanging toe zijn en daarna in 2030 weer.

36 Vervanging scansysteem mobiele handhaving e-parkeren
Het scansysteem dat op de scanauto is aangebracht heeft een geschatte levensduur van 5 jaar en zal in dat geval in 2027 aan vervanging toe zijn.

37 Vervanging dienst en servicevoertuig parkeerbeheer
In 2025 is een klein elektrisch dienstvoertuig aangeschaft voor parkeerbeheer om werkzaamheden aan de parkeerfaciliteiten uit te voeren. Deze is in 2030 aan vervanging toe.

Onderwijs

38 Onderwijsleerpakket
Voor onderwijsleerpakketten (OLP) is in 2028 en 2030 een bedrag opgenomen van € 136.983. Deze middelen worden aangewend voor de bekostiging van de eerste inrichting van scholen.

39 Integraal Huisvestingsplan (IHP)

Het Integraal Huisvestingsplan 2026-2042 (IHP) is opgesteld voor de onderwijshuisvesting van het primair onderwijs, voortgezet onderwijs en (voortgezet) speciaal onderwijs. Met het IHP wordt door middel van een meerjarige programmering uitvoering gegeven aan het in 2023 vastgestelde Beleidskader Onderwijshuisvesting.

40 Spoedvoorzieningen
Er zijn jaarlijks middelen benodigd om voorzieningen in de huisvesting te treffen, die geen uitstel kunnen hebben, zodat de voortgang van het onderwijs niet belemmerd wordt.

Sport, cultuur en recreatie

41 Bouwkundig en installatietechnisch onderhoud Sportiom
De gemeente financieel verantwoordelijk voor groot bouwkundig onderhoud, renovaties en vervanging van technische installaties in het Sportiom. De huurder/exploitant verzorgt het dagelijks huurdersonderhoud. Het jaarlijks benodigde investeringskrediet wordt ingeschat op basis van het meerjaren onderhoudsplan. Dekking van de kapitaallasten vindt plaats binnen de financiële ruimte van het product Sportiom, begroting Sport en Recreatie.

42 Actualiseren binnensportaccomodaties
De jaarlijkse posten actualisatie zijn bedoeld om in accommodaties en sportvoorzieningen aanpassingen en verbeteringen van (sport)technische en bouwkundige aard te kunnen aanbrengen die niet in het onderhoudsprogramma zijn opgenomen maar wel essentieel zijn voor het functioneel en bij de tijd houden van onze sportaccommodaties. Om in te kunnen spelen op marktontwikkelingen, wettelijke eisen en veranderende behoeften, wordt jaarlijks bepaald welke aanpassingen en/of verbeteringen in het opvolgende jaar het meest urgent zijn. De gemiddeld afschrijvingstermijn van deze investeringen is 20 jaar. Bij deze investeringen wordt een beroep gedaan op de SPUK rijksregeling voor wat betreft de sportaccommodaties en voorzieningen. Investeringen in de openluchtrecreatie en openbare ruimte blijven compensabel via BCF.

43 Actualiseren openluchtsportaccommodaties
De jaarlijkse posten actualisatie zijn bedoeld om in accommodaties en sportvoorzieningen aanpassingen en verbeteringen van (sport)technische en bouwkundige aard te kunnen aanbrengen die niet in het onderhoudsprogramma zijn opgenomen maar wel essentieel zijn voor het functioneel en bij de tijd houden van onze sportaccommodaties. Om in te kunnen spelen op marktontwikkelingen, wettelijke eisen en veranderende behoeften, wordt jaarlijks bepaald welke aanpassingen en/of verbeteringen in het opvolgende jaar het meest urgent zijn. De gemiddeld afschrijvingstermijn van deze investeringen is 20 jaar. Bij deze investeringen wordt een beroep gedaan op de SPUK rijksregeling voor wat betreft de sportaccommodaties en voorzieningen. Investeringen in de openluchtrecreatie en openbare ruimte blijven compensabel via BCF.

44 Toplagen: LTV Nuland
Een kunstgrasveld bestaat uit een onderbouw en een toplaag (de feitelijke kunstgrasmat). De toplaag slijt door het gebruik en daardoor moet de toplaag eerder worden vervangen. De daadwerkelijke levensduur is afhankelijk van de intensiteit van gebruik. Als een toplaag niet tijdig wordt vervangen kan de mat worden afgekeurd door de sportbond en mag niet langer bespeeld worden.

45 Actualiseren Kwekkelstijn
De jaarlijkse posten actualisatie zijn bedoeld om in accommodaties en sportvoorzieningen aanpassingen en verbeteringen van (sport)technische en bouwkundige aard te kunnen aanbrengen die niet in het onderhoudsprogramma zijn opgenomen maar wel essentieel zijn voor het functioneel en bij de tijd houden van onze sportaccommodaties. Om in te kunnen spelen op marktontwikkelingen, wettelijke eisen en veranderende behoeften, wordt jaarlijks bepaald welke aanpassingen en/of verbeteringen in het opvolgende jaar het meest urgent zijn. De gemiddeld afschrijvingstermijn van

deze investeringen is 20 jaar. Bij deze investeringen wordt een beroep gedaan op de SPUK rijksregeling voor wat betreft de sportaccommodaties en voorzieningen. Investeringen in de openluchtrecreatie en openbare ruimte blijven compensabel via BCF.

46 Voertuigen
Vier voertuigen moeten in 2027 vervangen zijn voor elektrische voertuigen, waarvan twee variant/model Caddy. Dit in verband met de zero emissie zone in de binnenstad. Twee voertuigen zijn dan 5 jaar oud hebben nog enige restwaarde, twee zijn reeds afgeschreven.

47 Actualiseren Openluchtrecreatie.
De jaarlijkse posten actualisatie zijn bedoeld om in accommodaties en sportvoorzieningen aanpassingen en verbeteringen van (sport)technische en bouwkundige aard te kunnen aanbrengen die niet in het onderhoudsprogramma zijn opgenomen maar wel essentieel zijn voor het functioneel en bij de tijd houden van onze sportaccommodaties. Om in te kunnen spelen op marktontwikkelingen, wettelijke eisen en veranderende behoeften, wordt jaarlijks bepaald welke aanpassingen en/of verbeteringen in het opvolgende jaar het meest urgent zijn. De gemiddeld afschrijvingstermijn van deze investeringen is 20 jaar. Bij deze investeringen wordt een beroep gedaan op de SPUK rijksregeling voor wat betreft de sportaccommodaties en voorzieningen. Investeringen in de openluchtrecreatie en openbare ruimte blijven compensabel via BCF.

48 Renovatie fibre (top)turfvelden CHC
Fibre (top)turf velden zijn semi-kunstgrasvelden waarbij de toplagen met kunstvezels versterkt zijn. Bij renovatie is de toplaag opnieuw te gebruiken. De kosten betreffen vooral beregening en drainage.

49 Renovatie sportzaal Weberstraat
De sportzaal is inmiddels meer dan 40 jaar oud en toe aan een grondige opknapbeurt, inclusief verduurzaming. Sportzaal Weberstraat staat in de wijk Zuid, waar de laatste jaren het aantal inwoners behoorlijk toeneemt. Er zijn in deze wijk weinig zaalsportfaciliteiten. Overdag (maandag t/m vrijdag) fungeert de zaal als tijdelijke huisvesting voor diverse scholen die renovatie of nieuwbouw ondergaan. De sportzaal wordt in de avond en weekenduren ingezet voor sportgebruik door de wijk, maar ook door verenigingen die elders in de stad krap komen te zitten. Een deel van de BTW wordt teruggevraagd bij het Rijk via de SPUK regeling.

50 Vervanging toplaag Hambaken Blauw Wit
Een kunstgrasveld bestaat uit een onderbouw en een toplaag (de feitelijke kunstgrasmat). De toplaag slijt door het gebruik en daardoor moet de toplaag gemiddeld iedere 15 jaar worden vervangen. De daadwerkelijke levensduur is afhankelijk van de intensiteit van gebruik. Als een toplaag niet tijdig wordt vervangen kan de mat worden afgekeurd door de sportbond en mag niet langer bespeeld worden.

51 Vervanging steiger zeilvereniging Oosterplas
De haven van de Zeilvereniging Oosterplas is in 2024 grotendeels vervangen. Alleen de bestaande drijvende steiger is destijds niet vernieuwd, omdat deze nog in redelijke staat was. Deze steiger kan echter niet blijvend worden behouden en moet uiterlijk in 2030 worden vervangen door een vaste steiger van ongeveer 20 meter lang. Tegelijkertijd is vervanging van de toegangsweg en het hekwerk nodig. De investering is noodzakelijk om de haven veilig, toekomstbestendig en functioneel te houden voor het gebruik door de vereniging en haar leden.

52 Verbetering monumentale panden
Dit betreft arbeidsintensieve specialistische werkzaamheden aan onderdelen en toegepaste materialen die niet bij andere panden voorkomen, zoals natuurstenen ornamenten en afdeklijsten, voegwerk, koperen goten en afvoeren en houten constructie-elementen (o.a. bestrijding aantasting door houtborende insecten in kapconstructies en balklagen). Bovendien zijn monumentale gevels voor

de aantrekkingskracht van de stad op de toeristen van groot belang. In het rapport “Markt ontwikkelingsplan Cultuurhistorisch Toerisme ’s-Hertogenbosch” (KPMG) wordt dit belang benadrukt.

53 Vergroenen omgeving

Met het beleid voor het versterken van laanstructuren geven we het groene karakter van de gemeente gericht vorm. Jaarlijks voeren we hiervoor verschillende boomprojecten uit. Tegelijkertijd neemt de opgave toe om de stad breder te vergroenen. Klimaatadaptatie speelt hierbij een centrale rol en richt zich op het aanpassen van de bebouwde omgeving aan extremer weer en hogere temperaturen. Groen draagt hieraan bij door water te bergen, hittestress te verminderen en de luchtkwaliteit te verbeteren. Deze ambities zijn vastgelegd in de visie ’s-Hertogenbosch Groen en Klimaatbestendig (2021), de gebiedspaspoorten Groen en Klimaatbestendig (2024) en het vastgestelde uitvoeringsprogramma Groots Vergroenen. In dit uitvoeringsprogramma zijn de belangrijkste groenstructuren, de vergroeningsopgave en de bijbehorende maatregelen opgenomen die richting geven aan de uitvoering.

54 Stationspark

Rondom het station zal er worden ingezet op het zoveel mogelijk vasthouden van (hemel)water, zodat dit water ten tijde van droogte kan worden gebruikt. Daarnaast zorgt ontharding van de openbare ruimte ervoor dat water niet langer direct wordt afgevoerd, maar lokaal kan infiltreren. Zó wordt de grondwatertafel aangevuld en neemt de druk op het rioolstelsel af. Door zowel bebouwd als onbebouwd gebied in te zetten op vergroening om zo meer koele plekken in de wijk te creëren. Het vergroenen van daken en gevels en het bieden van nestplaatsen voor stadse soorten kan bovendien een grote bijdrage leveren aan de biodiversiteit. Van en naar het station wordt er in de stationsomgeving ingezet op het versterken van wandel- en fietsroutes. Tussen de Onderwijsboulevard / Copernicuslaan en de Dommel wordt er ingezet op het maken van een groene schaduwrijke verbinding die over het spoor gaat, mogelijk kan de huidige passerelle worden verbreed. De totale investering voor het project Stationspark bedraagt € 2,25 miljoen en wordt gedekt uit bestaande middelen voor de knooppuntontwikkeling Bosch Centraal (€ 1,25 miljoen) en bijdrage uit BOL-middelen (€ 1 miljoen).
BOL-middelen zijn middelen van het rijk die de gemeente ontvangen heeft conform in 2023 gemaakte afspraken in het kader van het Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) en die ingezet kunnen worden bij de afgesproken projecten en waar voor alle projecten in totaliteit bezien 50% cofinanciering benodigd is.

55 Ruimtelijke erfgoedontwikkeling

De ontwikkeling en het toekomstbestendig maken van erfgoed in ’s-Hertogenbosch is van grote betekenis.
We willen het Bossche erfgoed duurzaam behouden voor toekomstige generaties en het actief inzetten bij de ontwikkeling van de stad. Erfgoed kan dienen als inspiratiebron voor ruimtelijke kwaliteit en een rol spelen bij het realiseren van de grote opgaven als klimaatadaptatie, duurzaamheid en verstedelijking. Cultuurhistorie geeft karakter en identiteit aan stad en buitengebied (‘een stad die denkt in eeuwen’) en biedt zo kansen om te investeren in de kwaliteit van de leefomgeving. Door erfgoed te verbinden aan sport, cultuur, welzijn en toerisme en recreatie kan het bijdragen aan economische en sociale ontwikkeling. Specifiek worden de volgende projecten voorbereid en/of uitgevoerd: Planvoorbereiding van een herkenbare liniedijk met hoornwerken in de Henriettewaard als onderdeel van de Linie 1629; een bijdrage aan consolidatie, herstel en recreatieve ontsluiting van het fort Crèvecoeur; planvoorbereiding van de Schans Deuteren; herstel redoute De Herven; uitvoering fase 2 Wilhelminaplein: zichtbaar maken Bastion Deuteren in combinatie met aanleg langzaam verkeersbrug; initiatieffase waterknooppunt Citadel inclusief ravelijn (momentum Bossche Stadsdelta); planvoorbereiding restauratie Beckerstoren, Vestingfront Sluis 0 en Dijkpassage transferium; uitvoering buitenruimte Erfgoedcentrum.

56 Restauratie monumenten

Voor het verlenen van bijdragen in het kader van de restauratie van woonhuismonumenten wordt jaarlijks een bedrag opgenomen. Naast de verantwoordelijkheid van de eigenaren heeft de gemeente in samenwerking met rijk en provincie mede de verantwoordelijkheid voor het beheersbaar houden van de cultuurhistorische kwaliteit van het monumentenbestand.
Het rijk voorziet in instandhoudings-, onderhouds- en restauratiesubsidie voor rijksmonumenten van nationaal belang. De provincie verleent instandhoudings- en restauratiesubsidie voor rijksmonumenten en gebiedsontwikkeling van bovenlokaal belang. Deze gemeentelijke middelen zijn bedoeld voor restauratiesubsidie voor gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden.

57 Groene Delta
De Groene Delta 's-Hertogenbosch is onderdeel van het uitvoeringsprogramma 'Groots Vergroenen' en vormt het samenhangende raamwerk voor investeringen in natuur en landschap in en rond de stad. Het programma richt zich op het versterken van de groenblauwe structuur, het verbeteren van biodiversiteit en het vergroten van de klimaatbestendigheid, in nauwe samenhang met recreatie, gezondheid en de relatie tussen stad en ommeland. Door te investeren in robuuste natuurgebieden, verbindende groenblauwe netwerken en goed toegankelijke groene plekken wordt gebouwd aan een veerkrachtige leefomgeving voor mens en natuur. Het investeringsplan geeft prioriteit aan projecten die bijdragen aan deze samenhangende Groene Delta-structuur en die meerdere opgaven (natuur, water, klimaatadaptatie en beleving) gelijktijdig versterken.

58 Ertveldmoeras: versterken bestaande groenstructuur
Volgens de ambities van de KRW (Kaderrichtlijn Water) wordt er in de Diezemonding en in de Ertveldplas meer ruimte gemaakt voor het bufferen van water in het regionale watersysteem. Daarnaast kan er worden gewerkt aan natuurontwikkeling door delen van de zandwinplas te verontdiepen en ruimte te maken voor nieuwe (natte) natuur. Het verontdiepen van de Ertveldplas en het introduceren van flauwe oevers met waterzuiverende vegetatie zorgt ervoor dat de waterkwaliteit verbetert. Onder andere vissen en vogels zullen hier beter gedijen. Door oevers te voorzien van rijke en gelaagde vegetatie zorgen tevens voor een verminderde opwarming van het oppervlaktewater. Ontwikkelingen rondom de Ertveldplas maken van dit water een zichtbaarder en aantrekkelijkere recreatieve bestemming. Rondom de Ertveldplas ligt er een potentie om fiets- en wandelstructuren tussen de binnenstad, de spoorzone en het noordelijke buitengebied te versterken in combinatie met het maken van waardevolle groenblauwe structuren. De investering voor het project Ertveldmoeras: versterken bestaande groenstructuur bedraagt € 1,25 miljoen en wordt gedekt uit bijdrage van het Waterschap (€ 625.000) en bijdrage uit BOL-middelen (€ 625.000).

59 Ertveldmoeras: nieuw aan te leggen groenstructuur
Volgens de ambities van de KRW (Kaderrichtlijn Water) wordt er in de Diezemonding en in de Ertveldplas meer ruimte gemaakt voor het bufferen van water in het regionale watersysteem. Daarnaast kan er worden gewerkt aan natuurontwikkeling door delen van de zandwinplas te verontdiepen en ruimte te maken voor nieuwe (natte) natuur. Het verontdiepen van de Ertveldplas en het introduceren van flauwe oevers met waterzuiverende vegetatie zorgt ervoor dat de waterkwaliteit verbetert. Onder andere vissen en vogels zullen hier beter gedijen. Door oevers te voorzien van rijke en gelaagde vegetatie zorgen tevens voor een verminderde opwarming van het oppervlaktewater. Ontwikkelingen rondom de Ertveldplas maken van dit water een zichtbaarder en aantrekkelijkere recreatieve bestemming. Rondom de Ertveldplas ligt er een potentie om fiets- en wandelstructuren tussen de binnenstad, de spoorzone en het noordelijke buitengebied te versterken in combinatie met het maken van waardevolle groenblauwe structuren. De investering voor het project Ertveldmoeras: nieuw aan te leggen groenstructuur bedraagt € 1,125 miljoen en wordt gedekt uit bijdrage van het Waterschap (€ 562.500) en bijdrage uit BOL-middelen (€ 562.500).

60 Ertveldmoeras: Aanleg nieuwe natte natuur in Ertveldplas
Volgens de ambities van de KRW (Kaderrichtlijn Water) wordt er in de Diezemonding en in de Ertveldplas meer ruimte gemaakt voor het bufferen van water in het regionale watersysteem.

Daarnaast kan er worden gewerkt aan natuurontwikkeling door delen van de zandwinplas te verontdiepen en ruimte te maken voor nieuwe (natte) natuur. Het verontdiepen van de Ertveldplas en het introduceren van flauwe oevers met waterzuiverende vegetatie zorgt ervoor dat de waterkwaliteit verbetert. Onder andere vissen en vogels zullen hier beter gedijen. Door oevers te voorzien van rijke en gelaagde vegetatie zorgen tevens voor een verminderde opwarming van het oppervlaktewater. Ontwikkelingen rondom de Ertveldplas maken van dit water een zichtbaarder en aantrekkelijkere recreatieve bestemming. Rondom de Ertveldplas ligt er een potentie om fiets- en wandelstructuren tussen de binnenstad, de spoorzone en het noordelijke buitengebied te versterken in combinatie met het maken van waardevolle groenblauwe structuren. De investering voor het project Ertveldmoeras: aanleg nieuwe natte natuur in Ertveldplas bedraagt € 3.862.567 en wordt gedekt uit bijdrage van het Waterschap (€ 1.612.154) en bijdrage uit BOL-middelen (€ 2.250.413).

61 Diezepark: ontwikkeling natuur- en klimaatsensitief gebied

Door nieuwe stadsuitbreiding hand in hand te laten gaan met het maken van meer ruimte voor water in het regionale systeem zal de druk stroomopwaarts verlagen. Volgens de KRW (Kaderrichtlijn Water) zal er worden ingezet op het maken van overstroombare oevers die de buffercapaciteit in de rivieren vergroten. Daarnaast wordt er ook ingezet op het vasthouden van water in de openbare ruimte zodat water langer in het gebied blijft, hergebruikt kan worden. Het introduceren van water in de openbare ruimte en toepassen van flauwe oevers zorgt voor een hoge mate van diversiteit. De gradiënten die ontstaan zijn de voedingsbodem voor planten en dieren om zich te vestigen. Door de lineaire oeverstructuren te ontdoen van obstakels kan flora en fauna zich vrijuit bewegen en zich door de stad verplaatsen. De lineaire oeverstructuren vormen ook voor de mens een belangrijke verbindende structuur. Dergelijke schaduwrijke routes voorzien het stedelijk gebied van een aaneengesloten koel netwerk dat de stad verbindt met het ommeland.
De kosten van het project Diezepark: ontwikkeling natuur- en klimaatsensitief gebied bedragen € 8.712.000 en wordt gedekt uit bijdragen van ontwikkelaars (€ 4.356.000) en bijdrage uit BOL-middelen (€ 4.356.000).

62 Diezepark: aanleg oeverpark (Bossche Stadsdelta / EKP)

Door nieuwe stadsuitbreiding hand in hand te laten gaan met het maken van meer ruimte voor water in het regionale systeem zal de druk stroomopwaarts verlagen. Volgens de KRW (Kaderrichtlijn Water) zal er worden ingezet op het maken van overstroombare oevers die de buffercapaciteit in de rivieren vergroten. Daarnaast wordt er ook ingezet op het vasthouden van water in de openbare ruimte zodat water langer in het gebied blijft, hergebruikt kan worden. Het introduceren van water in de openbare ruimte en toepassen van flauwe oevers zorgt voor een hoge mate van diversiteit. De gradiënten die ontstaan zijn de voedingsbodem voor planten en dieren om zich te vestigen. Door de lineaire oeverstructuren te ontdoen van obstakels kan flora en fauna zich vrijuit bewegen en zich door de stad verplaatsen. De lineaire oeverstructuren vormen ook voor de mens een belangrijke verbindende structuur. Dergelijke schaduwrijke routes voorzien het stedelijk gebied van een aaneengesloten koel netwerk dat de stad verbindt met het ommeland. De investering voor het project Diezepark: aanleg oeverpark (Bossche Stadsdelta / EKP) bedraagt € 3,6 miljoen en wordt gedekt uit bijdrage van het Waterschap (€ 1,8 miljoen) en bijdrage uit BOL-middelen (€ 1,8 miljoen).

63 Buitendieze: aaneengesloten natte structuur én ecologische verbinding

Deze aaneengesloten waterstructuur zorgt voor een robuust watersysteem dat in tijden van droogte zou kunnen dienen als “doorspoeling” van het watersysteem in West en worden gevoed vanuit de Dieze. Deze structuur kan eveneens dienen als buffer bij extreme neerslag en zodanig worden ingericht dat de gehele Spoorzone hierop afwatert (afkoppelen van stadsdelen die nog op het gemengde riool zijn aangesloten). Door het watersysteem te koppelen aan het ecologische systeem kunnen barrières worden opgeheven. Natuur krijgt meer ruimte. Middels deze nieuwe (natte) corridor worden Ertveldplas, Engelermeer en Moerputten met elkaar in verbinding gebracht. Door de infrastructuren voor langzaam verkeer los te trekken van het gemotoriseerd verkeer ontstaat een gezonde en veilige verbinding door een parkomgeving. Nieuwe structuren worden geïntroduceerd,

terwijl bestaande structuren worden verbeterd en aangekoppeld. Het totaal fungeert als belangrijke verbindende structuur, maar bovendien als koele bestemming waar de natuur beleefd kan worden. De projecten Buitendieze worden bekostigd uit duurzaamheidsmiddelen, middelen vergroening, middelen PWR en vitalisering en bijdrage uit BOL-middelen. De investering voor het project Buitendieze: aaneengesloten natte structuur én ecologische verbinding bedraagt € 6 miljoen en wordt gedekt uit bestaande duurzaamheidsmiddelen (€ 1.437.500), bestaande middelen Programma Water en Riolering (€ 1.000.000), bestaande middelen vitalisering (€ 562.500) en bijdrage uit BOL-middelen (€ 3 miljoen).

Sociaal domein: Bestaanszekerheid, participatie en inclusieve arbeidsmarkt

64 Wagenpark vervanging
De vervanging van het wagenpark betreft reguliere vervanging.

65 Diverse machines productie afdeling Groen
Vervanging machines en materieel afdeling Groen t.b.v. productie.

66 Diverse machines productie afdeling Industrie
Vervanging van machines bij unit Industrie t.b.v. productie.

67 Diverse machines productie afdeling Post
Vervanging frankeermachine voor registreren en frankeren van de post.

68 Automatisering en software
Software aan te schaffen om processen efficiënter te maken, daardoor worden er minder uitvoeringskosten gemaakt. Aanschaf software om aan noodzakelijke wet en regelgeving te voldoen binnen het sociaal domein.

69 Magazijn
Vervanging rollend materieel.

Sociaal domein: Sterke sociale basis en passende zorg

70 JOP's/Wijkspeelplaatsen
Op 17 juni 2003 is de nota ‘Ruimte voor jongeren in eigen domein’ (03.0281) vastgesteld door de gemeenteraad. JOP’s worden geplaatst op locaties waar sprake is van overlast door jongeren, met als doel deze overlast terug te dringen of te concentreren. Deze locaties worden vastgesteld in overleg met het jongerenwerk en de politie.

71 Wijk-, buurt- en dorpsbudget
Op basis van signalen van wijk- en buurttafels en wijk- en buurtraden komen er knelpunten naar voren over jeugdoverlast, voorzieningen voor jongeren en ouderen en inrichting van de openbare ruimte. Voorwaarde voor aanwending van dit budget is dat het initiatief uitgaat van de bewoners zelf en dat er voor de uitvoering van maatregelen voldoende draagvlak is bij bewoners en belanghebbenden.

72 Verbeteren sociaal culturele accommodaties
Voor het verbeteren van de sociaal culturele accommodaties wordt jaarlijks een onrendabele investering van € 94.730 geraamd. Dit bedrag is bedoeld voor het verbeteren van de gebouwen en het uitvoeren van het Beleidskader Accommodatiebeleid (mogelijke afstoting van een aantal gebouwen en gedeeld/multifunctioneel gebruik van sociaal culturele accommodaties).

Volksgezondheid en milieu

73 Diverse reparaties en aanpassingen
Om de levensduur van de riolering op te rekken tot een geschikt vervangingsmoment, voeren we rioolreparaties uit. Daarnaast treffen we maatregelen die voortkomen uit klachten en rioolinspecties. Deze hebben voornamelijk betrekking op huis- en kolkaansluitingen.

74 Vervanging riolering algemeen
Het vervangen van riolering voeren we uit in combinatie met andere werkzaamheden in de openbare ruimte (werk met werk maken). Voorbeelden zijn projecten uit het Vitaliseringsplan, herontwikkelingsgebieden en renovatie van wegen.

75 Afkoppelen van hemelwater: Algemeen bij herinrichting
We richten ons bij wijken, waar de riolering aan vervanging toe is, op vitalisering van de openbare ruimte. De wijk Orthen en delen van West zijn daar twee voorbeelden van. Waar mogelijk streven we bij renovaties van wegen en openbaar terrein naar afkoppelen van openbaar gebied in combinatie met het afkoppelen van de voorzijdes van woningen en gebouwen. Met de afkoppelprojecten leveren we tevens een bijdrage aan mooi en beleefbaar water.

76 Aanleg groen tbv waterberging.
Om te anticiperen op de gevolgen van klimaatverandering, is het noodzakelijk anders met het water- en rioolsysteem om te gaan. Het ontkoppelen van vervuilde en schone waterstromen is daarbij een primaire opgave. Voor het realiseren van klimaatrobuust waterbeheer gaan we hemelwater bovengronds lokaal vasthouden, bergen en infiltreren. Dit vraagt minder verharding en meer groen. Hiermee wordt invulling gegeven aan de vergroeningsambitie, zoals vastgesteld in het beleid "'s-Hertogenbosch Groen en Klimaatbestendig", voor zover passend binnen de kaders van de gemeentelijk watertaken.

77 Installaties riolering
Op 1 juli 2025 is het kostendekkingsplan water en riolering 2026-2028 goedgekeurd (Raadsbesluit 079617901439). Hierin is ook een herziening van de afschrijvingstermijnen voor technische installaties opgenomen. De kosten worden opgevangen binnen het Plan Water en Riolering (PWR).

78 Vervanging / nieuwe voertuigen Afvalstoffendienst
Dit betreft rendabele jaarlijkse routine-investeringen in het wagenpark van de Afvalstoffendienst. Hierbij wordt uitgegaan van een levensduur van 8 jaar voor een inzamelvoertuig. Jaarlijks wordt voor het eerstvolgende begrotingsjaar het benodigde bedrag opgevoerd voor de werkelijk te vervangen voertuigen waarvan de technische levensduur is bereikt.

79 Inzamelmiddelen, technische installaties, bouwkundige aanpassingen
Dit betreft rendabele investeringen voor vervanging of nieuwe aanschaf in inzamelmiddelen (b.v. containers), noodzakelijke vervanging en aanpassing aan technische installaties of bouwkundig door b.v. slijtage of nieuwe technieken. Jaarlijks wordt voor het eerstvolgende begrotingsjaar het benodigde bedrag opgevoerd voor de werkelijke vervanging, waarbij o.a. gekeken wordt naar de technische levensduur.

80 Vervanging ondergrondse containers
Voor de inzameling van het huishoudelijk afval zijn in 's-Hertogenbosch ook ondergrondse containers aangelegd. Deze containers dienen vervangen te worden waarvoor jaarlijks een bedrag nodig is waarin de prijsverhogingen zijn meegenomen. In 2026 is dit bedrag verder verhoogd omdat vanuit de Afvalvisie meer ondergrondse containers worden geplaatst bij hoogbouw ter vervanging van inpandige verzamelcontainers en door meer plaatsingen van ondergrondse containers door maatwerk per wijk en nieuw te realiseren hoogbouw. De kosten van de investering worden terugverdiend binnen de exploitatie.

81 AFV Elektrificering wagenpark en laadstation
Vanwege de emissievrije zone binnenstad en ambities verduurzaming wagenpark wordt het wagenpark geëlektrificeerd en wordt er een laadstation gerealiseerd.

82 Duurzaamheid (incl. mobiliteit)
Er wordt geïnvesteerd in de verduurzaming van de gemeente. Voor de klimaat-en- energieopgave met een focus op het verduurzamen van de openbare ruimte van de te ontwikkelen aardgasvrije wijken. Duurzame mobiliteit wordt bevorderd via het actieplan duurzame mobiliteit waaronder slimme bevoorrading binnenstad en het bevorderen van duurzame mobiliteitsconcepten.

83 GFE-cocons
Cocons voor de gescheiden inzameling van GFE bij hoogbouw (groente- en fruitafval en etensresten), zodat alle huishoudens van ‘s-Hertogenbosch in de toekomst GFE apart kunnen houden. Het betreft stalen behuizingen voor minicontainers met een inworpklep en paslezer. De totale investering voor de Cocons bedraagt € 2.300.000. Dekking via de afvalstoffenheffing.

Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing

84 Zuid-Willemspark
In juli 2017 heeft uw raad het Inspiratiedocument Zuid-Willemspark unaniem vastgesteld. De Tabel Uitvoeringsprogramma maakte als bijlage onderdeel uit van dit raadsvoorstel. In die tabel staan de diverse deelprojecten en bijbehorende kostenramingen benoemd en uitgesplitst naar een korte, middellange en lange termijn. De middellange termijn bevat 2 raadsperiodes en beslaat de periode 2019-2026, de lange termijn bevat de doorkijk voor de periode daarna. Jaarlijks is een bedrag opgenomen, om de beoogde fysieke ingrepen ten behoeve van de totstandkoming van het parkconcept te kunnen plegen. Aanvullend op deze middelen worden ook bestaande andere budgetten benut voor de realisatie van het park (bijv. Bomenplan).

85 Investeringen grondbedrijf
Voor de voortgaande ontwikkeling van bestemmingsplannen is het noodzakelijk dat het grondbedrijf aankopen doet, voorbereidingskosten maakt en investeert in bouw- en woonrijpmaken. Deze kosten worden geacht binnen de grondexploitaties rendabel te zijn dan wel afgedekt te worden uit van particuliere ontwikkelaars te verkrijgen bijdragen (te doen gebruikelijk te ontvangen via exploitatieovereenkomsten). Daarnaast beheert en exploiteert het grondbedrijf gronden en panden die (nog) niet getransformeerd worden tot bouwgronden. Ook hierbij zijn soms investeringen noodzakelijk. Deze investeringen worden geacht rendabel te zijn uit jaarlijks te verkrijgen huuropbrengsten dan wel uit een eventuele verkoopopbrengst op termijn.